

Mondd, te kit választanál?

A természetgyógyászat nyomában

Jósok, spiritiszták, asztrológusok, mágusok, varázslók hazánkban köztudottan léteznek. Általában egyéni vállalkozóként fürkészik a jövőt, idézik a holtak lelkét, keverik a bájtalt a csapodár házastársnak. Az önkormányzat jegyzője adja meg nekik is a működési engedélyt (SZJ 93.05.12.1), aki csak a működés törvényességére terjedően gyakorol ellenőrzési jogkört. Az önkormányzati jegyző nem ellenőrizheti, hogy a jóslatok bejönnek-e, a szellemek megjelennek-e vagy a szerelmek visszatérnek-e. Sajnos, a fogyasztóvédelmi szervek, illetve bíróság előtt sem lehet a jövővel kapcsolatos szavatossági igényeinket érvényesíteni. Ha nem igazolódott a kártya, a kristálygömb vagy a tenyér jóslata, nincs mit tenni, máskor hitelesebb jóst kell keresni. A jövőmondás hasonlít a reményvételhez, például a lottózáshoz. Viszonylag olcsó a lottószelvény. Ha a választott öt-hat szám telitalálat, akkor sokat ér, ha nem nyert, az egész pénzkidobás volt. Ha teljesedik a jóslat, akkor lépéselőnyt jelent egy vállalkozásban, ha nem, akkor kidobtuk a jóslat árát.

Ha jó volt a bűbáj, visszatér az asszony vagy a férj, ha nem, akkor sem lehet a mágust perelni miatta. Azt sokan tudják, hogy történetileg a varázslás és az orvoslás azonos gyökerekkel bír. Napjaink ezoterikus mozgalmainak viszont nem a modern medicinához, hanem a természetgyógyászathoz van köze. A New Age mozgalom az 1960-as években hozta magával a keleti filozófiák, az okkultizmus és a sámánizmus divatját. A „teljesség” világlátásával a modern

medicina nem bizonyult kompatibilisnek, az újra felfedezett keleti gyógy módok, a tradicionális medicina viszont igen. Az ezotériával olyannyira összekapcsolódott a természetgyógyászat, hogy egy mindennapi halandó vagy fogyasztó nem is igen tudja szétválasztani őket. A klasszikusan természetgyógyászatnak minősülő bioenergetikai állapotfelmérés vagy gyógynövényekkel való kezelés éppúgy megtalálható egy „boszorkányhonlap” ajánlásai között, mint a rontáslevétel, asztaltáncoltatás vagy egyéb „magas mágiai” szolgáltatások. Nem könnyű éles határt húzni a természetgyógyászat és az ezoterikus szolgáltatások között. Mindenesetre a magyar jogalkotás ezt megkísérelte. A természetgyógyászatot szabályozó rendeleteket 1997-ben fogadták el. Az elmúlt tíz évben sokszor merült föl kétség az eredmények láttán, mégis jobb ötlet és konszenzus híján így maradt.

Mit tartalmaz a törvény?

Az egészségügy alapvetéseit az egészségügyi törvény tartalmazza. Az egészségügyi törvény rendelkezik a nem konvencionális eljárásokról, vagyis a természetgyógyászatról. A törvényi megfogalmazás szerint a nem konvencionális gyógyító eljárások a konvencionális gyógyítási módszereket kiegészítő, meghatározott esetekben helyettesítő eljárások lehetnek. A természetgyógyászati eljárások helyettesítő tevékenységként csak orvosi ellenőrzés mellett alkalmazhatók. A nem konvencionális gyógyító eljárások alkalmazása során a betegjogok, a tájékoztatási és dokumentációs kötelezettség, valamint az ellátást végző személyek jogai és kötelezettségei tekintetében az egészségügyi törvény megfelelő szakaszait kell alkalmazni. A természetgyógyászati tevékenység részleteit két rendelet

[40/1997. (III. 5.) kormányrendelet, 11/1997. (V. 28.) NM rendelet] tartalmazza. A kormányrendelet határozza meg a nem konvencionális eljárások körébe tartozó tevékenységi csoportokat és azok végzésére jogosultak körét. A népjóléti miniszteri rendelet szabályozza részletesen, hogy kik és hogyan jogosultak természetgyógyászati tevékenység folytatására. A magyar szabályozási szisztéma 18 természetgyógyászati eljárást ragad ki és ismer el gyógyító tevékenységnek. Ez nagyon lényeges mozzanat, mert attól a pillanattól kezdve, hogy egy eljárás gyógyító tevékenységnek minősül, az ellenőrzés és a szá-

monkérés lehetősége kiszélesedik. Egészségügyi tevékenység és szolgáltatás kizárólag egészségügyi hatóság által kiadott működési engedéllyel kezdhető meg. A működési engedély a városi (fővárosi, kerületi) tisztifőorvostól igényelhető. Az egészségügyi tevékenység személyi feltétele, hogy a természetgyógyásznak (szolgáltatónak) megfelelő képesítéssel kell rendelkeznie. A tárgyi feltételeket, a rendelő berendezését, a szükséges eszközöket szintén jogszabály rendezi, a tevékenység ellenőrzésére az ÁNTSZ jogosult.

Az ÁNTSZ 18 fajta természetgyógyászati kiegészítő tevékenységre ad ki működési engedélyt. A jogalkotó az engedélyezhető tevékenységeket a természetgyógyász végzettsége alapján három csoportra bontja. Az első csoportba a csak orvosok által végezhető tevékenységek tartoznak. Csak orvos által végezhető például a hagyományos kínai orvoslás, a manuálterápia, a neurálterápia, illetve azok a külön nem nevesített ágak, amelyekre az orvosegyetemek tanfolyamot szerveznek. A második csoportba a gyógytornász felsőfokú egészségügyi szakképesítéssel rendelkező személyek tartoznak, akik manuálterápiás eljárásokat végezhetnek gerincmanipulációs műfogások nélkül. A harmadik csoportba azok a természetgyógyászati ágak tartoznak,

A természetgyógyászati technikák és termékek jelentős részét hatásosság és biztonságosság szempontjából nem tesztelték.

Nem könnyű éles határt húzni a természetgyógyászat és az ezoterikus szolgáltatások között.

amelyeket bárki középfokú végzettség esetén tanulhat és gyakorolhat. Ebbe a csoportba tartozik például az akupresszúra, az alternatív mozgás- és masszázsterápia, életmód-tanácsadás és terápia, talpmasszázs, fitoterápia, fülakupunktúrás addiktológiai eljárások vagy szemtréningeljárások. A rendeletek értelmében az orvosi diplomához kötött eljárások esetén az orvosegyetemek, nem orvosok esetén az Egészségügyi Szakképző és Továbbképző Intézet (ETI) vizsgáztathat. Az ETI a vizsgát tett személyekről nyilvántartást is vezet.

Bonyolult hazai szabályozás

A hatályos magyar természetgyógyászatot szabályozó rendelkezések világviszonylatban mérve is bonyolultak. Minden fejlett országban fejtörést okoz, hogyan szabályozzák a természetgyógyászatot. A természetgyógyászat körébe, amint láthattuk (filozófiailag, technikailag), össze nem tartozó gyógyító eljárások tartoznak. Nyugati tudományos körökben ironikusan azt szokták mondani, hogy egyetlen közös jellemzőjük, hogy nem hatásosak és a hatásmechanizmusról alkotott elméleteik fabatkát sem érnek. Aki egy kicsit is foglalkozik azonban a természetgyógyászat-tal, az tudja, hogy a helyzet sokkal árnyaltabb. Léteznek biztonságos és effektív terápia-ák (akupunktúra, például a kemoterápia mellékhatásaként jelentkező hányinger csökkentésére), és léteznek veszélyes vagy nem hatásos terápia-ák. A természetgyógyászati technikákról alkotott tudományos ismereteink az elmúlt két évtizedben jócskán gyarapodtak, de így is *a technikák*

és termékek jelentős része hatásosság és biztonságosság szempontjából nem tesztelt. A betegek ennek ellenére előszeretettel alkalmazzák őket. A természetgyógyászat népszerűsége miatt minden fejlett országban napirenden van a kérdés: Szabályozzuk-e a termé-

ahol szintén létezik természetgyógyászati szabályozás, pontosan az ellentétes utat követi. Norvégiában bárki kikialthatja magát természetgyógyásznak, kiírhatja az ajtajára, hogy reflexológus, homeopata stb. Nem szükséges semmilyen képzettség

Illusztrációk: Fodor Tímea

Homeopátiából négy éve nem lehet vizsgázni, holott van rá jogszabályi előírás.

szetgyógyászatot, és ha igen, hogyan? 2005-ben jelent meg egy EU- és EFTA-országokra kiterjedő tanulmány, ami az érintett államokban a természetgyógyászat jogi hátterét részletesen vizsgálta. Megállapítása szerint a 25-ből 16 tagállam rendelkezik valamilyen szabályozási kerettel, amelyek tartalma azonban nagyon eltérő. Például Magyarországon az ismertetett bonyolult szabályozás létezik, Nagy-Britanniában a szabályozás csak bizonyos alternatív ágakra terjed ki, míg Svájcban egyáltalán nem létezik. A magyar jogalkotó fontosnak érezte ezen a területen az állami felügyelet biztosítását. Ennek érdekében erősen kontrollált a hazai képzés, a vizsgáztatás és a működési engedély kiadása. Norvégia,

(nemhogy orvosi diploma), nem kell engedély. A fő korlát az, hogy bizonyos egészségi állapotok esetén nem járhatnak el természetgyógyászok, ilyenkor hivatásos egészségügybe irányítandó a beteg. Norvégiában az alternatív gyógyítás nem tartozik az egészségügy keretébe, felelősséget sem vállalnak érte.

Első pillanatban úgy tűnhet, milyen szerencsések vagyunk a részletes, betegvédő szabályainkkal, hiszen nem lehet egy sarlatán csapdájába sétálni, mivel ők nem praktizálhatnak. Ne felejtjük el, a mágusok, boszorkányok, spiritiszták, füvesasszonyok nem kerültek az egészségügyi törvény hatálya alá. Ha mégis egészségügyi tevékenységet végez egy mágus, akkor amennyiben kárt okoz egy páciensnek, „csak” az általános kártérítési szabályok szerint kell felelnie. Ha egy természetgyógyász okoz kárt, akkor „szigorúbb” és egyszerűbb a felelős-

ségre vonása. A betegek általában nem tudják, hogy természetgyógyászok egészségügyi szolgáltatást nyújtanak, kérhetik a végzettségről szóló ETI-igazolást, a működési engedélyt és a felelősségbiztosítás bemutatását, illetve hiányuk esetén panasszal élhetnek az ÁNTSZ felé. A rendelet megvalósulása ellen ható fő faktor azonban a természetgyógyászati cím elérésének nehézsége. A szükséges tanfolyamok hosszadalmasak és sokba kerülnek. A jogalkotó szerint ezek az elvárások biztosítják a minőséget, a betegellátás szakszerűségét. A tapasztalat az, hogyha az időbeni és anyagi ráfordítás nincs arányban a várható előnnyel, az a jogszabály megsértésére sarkall. Senki sem tudja, hányan végeznek ma Magyarországon természetgyógyászati tevékenységet, csak azt, hányan van engedélye. Az is probléma, hogy ha valaki letesz egy természetgyógyászati vizsgát, utána egyéb természetgyógyászati tevékenységet már képesítés nélkül végez. Az orvosegyetemek hivatottak lennének az orvosi diplomához kö-

tött természetgyógyászati eljárások oktatására és vizsgáztatására, viszont a kilenc fenntartott módszer [2/2004. (XI. 17.) EüM rendelet] közül csak az akupunktúrát és a manuálterápiát tesszük elérhetővé. Homeopátiából például négy éve nem lehet vizsgázni, holott van rá jogszabályi előírás, lehetőség. Ma a homeopátiát tanuló orvosok a gyógymód szabad megválasztására hivatkozással alkalmazhatják ezt a mód-

szert, de nem válhatnak legálisan homeopata címmel rendelkező orvossá. A rendeletek hatékonyságához szükséges a tevékenység rendszeres ellenőrzése is.

a rendeletek módosítását. A napirenden lévő módosító szöveg tovább szigorítaná a természetgyógyásszá válás feltételeit, számos terület végzése pél-

**Nem tudjuk
eldönteni, hogy
ez az erősen
formalizált
megközelítés vagy
a liberálisabb
rendszerek segítik-e
inkább a betegeket.**

A természetgyógyászoknak nincsenek önkéntes, nagy létszámú szakmai szerveik, amelyek hivatottak lehetnének egy minőségi szint biztosítására. Nagy-Britanniában nem állami, hanem csak civil alapon szerveződő testület végzi a természetgyógyászok regisztrációját és minőségi felügyeletét. Magyarországon az ellenőrzés az ÁNTSZ feladata, amely kiadja az engedélyeket és ellenőrzi az ellátás minőségét. Az ellenőrzés hiányosságát számos kritika érte.

Szigorítások

A természetgyógyászat technikai működése számos egyéb buktatóval is büszkélkedhet, ezért évek óta tervezik

dául szakorvosi végzettséghez lenne kötött, és külön szövet hoznának létre a vizsgáztatásra és a regisztrációra. Ez megkerülné ugyan az orvosegyetemek nem oktatását, viszont gyanítható, hogy az egyébként képesítés nélkül praktizálók népes taborát tovább növelné. Jelen pillanatban EU-szerte mi rendelkezünk a legkifinomultabb alternatív szabályozási rendszerrel. A részletes természetgyógyászati rendelet megalkotásának a célja az átlátható, nyomon követhető természetgyógyászati piac biztosítása és a betegek védelme volt. Azt sajnos *nem tudjuk eldönteni, hogy ez az erősen formalizált megközelítés vagy a liberálisabb rendszerek védik és segíti-e inkább a betegeket*. A kérdés egyértelmű megválaszolásához még nem telt el elegendő idő.

Varga Orsolya